

a másolatok közül, s páncélszekrényekbe helyezték Ezt bizonyítja Berlász Jenőnek³⁶ egy 1949. június 8-án készült listája: „A Goethe-szobai páncélszekrényben elhelyezett kódexek jegyzéke. I. Magyar Kódexek., II. Latin kódexek”. Ezen több mint 50 magyar kézirat szerepel.

Az 1960-as években Csapodi Csaba kiemeli az eredeti kéziratokat a régi szakrendből, és megalkotja a K jelzetű gyűjteményeket. A másolatokat a folyamatos Ms jelzetű kéziratári állományba osztja. A magyar nyelvemlékeket és a 18. század végéig keletkezett, kiemelt kéziratot köteteket keletkezésük időrendjébe állítja, nyomtatott katalógust készít a gyűjteményről: *A „Magyar Codexek” elnevezésű gyűjtemény (K 31-K 114)*. Bp. 1973. /MTA Könyvtára Kézirattárának katalógusai 5/. Ebben a kéziratok leírását, tartalmát, tulajdonosait, kiadásait, a rájuk vonatkozó legfőbb szakirodalmat is közli. Ezzel katalógusa a kódexkutatás kiinduló segédeszközévé válik.

* * *

Akkor voltam először az Akadémiai Könyvtár Kézirattárában, amikor egyetemistaként Csapodi Csaba tanár úr speciális szemináriumára jártam, amelyet dolgozószobájában tartott. Azóta több mint harminc éve munkatársként dolgozom itt nap mint nap. A Tanár úr mindig figyelemmel kísérte tanítványai sorsát. Ösztönzött bennünket a tudományos kutatómunkára. Így egészen természetes volt, hogy amikor tizenöt évvel ezelőtt a Magyar Nyelvudományi Társaság elhatározta, hogy sorozatban kiadja a faksimilében még meg nem jelent magyar kódexeket, az általam először vállalt Czech-kódex esetében tőle kértem segítséget, útmutatást, hogyan kell egy kódexet szakszerűen, mindenre kiterjedő figyelemmel leírni. Így született meg a *Czech-kódex 1513*. (Közzevetési és a jegyzeteket írta Abaffy Csilla. A bevezetést írta Abaffy Csilla és Csapodi Csaba. Bp., 1990.). Az ő irányításával elindulva ma már a hetedik kódex kiadásán dolgozom. Hálás szívvel köszöntöm most 90. születése napján Csapodi Csabát, tisztelt tanáromat.

ABAFFY CSILLA

A Budai II. gyűjtemény esztergomi vonatkozású kódexei. A középkori magyarországi könyv- és könyvtártörténet forráskutatásának kiindulópontja Csapodi Csaba–Csapodiné Gárdonyi Klára a Mohács előtti Magyarország kódex- és könyvanyagát számba vevő három kötetes gyűjteménye.¹ E nagy adatbázis abból a több évtizedes kutató-, és feldolgozó munkából teljesedett ki, amit Csapodi Csaba és Csapodiné Gárdonyi Klára a Bibliotheca Corviniana ill. Vitéz János könyvtárának állományfeltárással végeztek.² Csapodi Csaba egyik bécsi tanulmányútja alkalmából az 1686-ban Budáról Bécsbe szállított könyvanyagban, amit korábban megkülönböztetésül Mátyás király könyvtárától Budai II. gyűjteménynek nevezett, számos kötetet azonosított az ún. Pflugk jegyzék alapján. Kutatásainak eredményéről először a *Codices Manuscripti* 1981/4. szá-

³⁶ Berlász Jenő (1911–) történész, könyvtáros, levéltáros. Az MTAK Kézirattárának vezetője (1948–1956).

¹ CSAPODI Csaba–CSAPODINÉ GÁRDONYI Klára: *Bibliotheca Hungarica. Kódexek és nyomtatott könyvek Magyarországon 1526 előtt*. I. Főnmaradt kötetek. A–J. Bp. 1988. II. Főnmaradt kötetek. K–Z. Lappangó kódexek. Bp. 1993. III. Adatok elveszett kötetekről. Bp. 1994. /MTAK Közleményei Új sorozat 23, 31, 33/. (Továbbiakban B. H. N.)

² *Bibliotheca Corviniana*. Bp. 1990. 4. kiadás. CSAPODI GÁRDONYI, Klára: *Die Bibliothek des Johannes Vitéz*. Bp. 1984. /Studia Humanitatis 6/.

mában számolt be.³ Az 1984-ben megjelent tanulmányában a Budai II. gyűjtemény kézirat-, és nyomtatott könyvanyagának állományösszetételével foglalkozott, külön kiemelve azokat a kódexet, ősnymtatványokat, amelyekben esztergomi vonatkozásokat talált.⁴

Csapodi Csaba, mint egykori tanárom és az MTAK Kézirattár és Régikönyvek Gyűjteményében osztályvezetőm, azzal irányította figyelmemet Esztergom középkori könyv-, és könyvtártörténetére, hogy egyik munkaköri feladatomból adta a Kézirattár kódextörredék-gyűjteményének gondozását. A törredékek jelentős része Knauz Nándor esztergomi primási levéltáros hagyatékából származott. Az ún. Knauz- törredékekkel való külön tudományos foglalkozásomat azzal is ösztönözte, hogy saját kutatási eredményeinek esztergomi vonatkozásait még azok publikálása előtt rendelkezésemre bocsátotta. Nagy segítséget jelentett nemcsak nekem, hanem a középkori magyar művelődéstörténet kutatóinak is, hogy az MTAK Mikrofilmtára számára az azonosított, magyar vonatkozású külföldön lévő kéziratok többségéről mikrofilmet is készített.

Az esztergomi Collegium Christi könyvtárának történetét és fennmaradt köteteit a szakirodalom és mikrofilmen való kutatás alapján 1983-ban ismertettem.⁵ Az Österreichische Nationalbibliothekben (ÖNB) lévő kötetek eredetiben való tanulmányozására csak később kaptam lehetőséget. Így két kéziratban utólagosan „fedezhettem fel” a mikrofilmre fel nem vett előzéklyapon lévő könyvtári számokat. Az ÖNB Cod. 2146 jelzetű kódexe a Collegium Christi könyvtárának a 8. a Cod. 1611 az 50. számú kötete volt. Ez viszont azt is bizonyítja, hogy a Collegium Christinek legalább 50 kötete volt. Az eredetiben való kutatás újabb megfigyeléseket eredményezett a kollégium könyvtárának a következő kötetekben. Az ÖNB 5051 jelzetű dekretális kommentár másolójának, Symon Darwas de Hanwa eddig feltáratlan esztergomi kapcsolatainak megállapításait, valamint kéziratának kölcsönvételére utaló beírástörredéket a kódex f. 470 utáni harmadik számozatlan, tépett lapján.⁶ Az ÖNB Cod. 1611 jelzetű, Thomas de Hibernia Manipulus florum kéziratában az 1306. július 1-i keltezés és az esztergomi Collegium Christi possessor bejegyzése a szakirodalomban eddig is ismert volt.⁷ Nem figyelt fel azonban az eddigi kutatás arra, hogy a 14. század közepére datálható kódexben a pecia módszerrel történő másolásra utaló ún. peciajelek találhatók. R. H. Rouse és M. A. Rouse az ÖNB állományában lévő Manipulus florum kéziratok leírásában nem jelölte a Cod. 1611 jelzetű kódex peciajeleit.⁸ A kódex 379 foliót tartalmaz. Az utolsó peciajel a f. 368v második

³ CSAPODI, Csaba: *Codices, die im Jahre 1686 von Buda nach Wien geliefert wurden.* = *Codices Manuscripti* (7.) 1981. 4. 121–127. Vö. CSAPODI, Csaba: *The Corvinian Library. History and Stock.* Bp. 1973. 91–92. /*Studia Humanitatis* 1/.

⁴ CSAPODI Csaba: *A budai királyi palotában 1686-ban talált kódexek és nyomtatott könyvek.* Bp. 1984. 54–55, 59–79. /A MTAK Közleményei. Új sorozat 15/. (A továbbiakban CSAPODI 1984)

⁵ KÖRMENDY Kinga: *Az esztergomi Collegium Christi és könyvtára a XIV–XVI. században.* = *Magyar Könyvszemle* (99.) 1983. 8–10.

⁶ KÖRMENDY Kinga: *Padova kánonjogi doktorai és kódexaik az esztergomi káptalanban a 14–15. században.* In: *A magyar művelődés és a kereszténység. II.* A IV. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus előadásai. Róma–Nápoly, 1996. Szerk. JANKOVICS József, MONOK István, NYERGES Judit. Bp.–Szeged, 1998. 533–535. (Továbbiakban KÖRMENDY 1998)

⁷ UNTERKIRCHER, Franz: *Die datierten Handschriften der Österreichischen Nationalbibliothek bis zum Jahre 1400.* Bd. I. 1. Teil. Text. 2. Teil Tafeln. Wien, 1969. Katalog der datierten Handschriften in lateinischer Schrift in Österreich. Bd. I/1. 42. I/2. Abb. 67. (Továbbiakban UNTERKIRCHER 1969)

⁸ ROUSE, Richard H. and ROUSE, Mary A.: *Praechers, Florilegia and Sermones: Studies on the Manipulus florum of Thomas of Ireland.* Toronto, 1979. 402. /*Studies and Texts* 47. Pontifical Institute of Mediaeval Studies/. (Továbbiakban ROUSE and ROUSE 1979)

kolumnájának „Notandum est quod libros” kezdetű auctor-felsorolásnál látható, számjelölés nélkül.⁹ Azonban az előző számozott peciajelek alapján pontosan kiszámítható, ez a 74. Pecia. R. H. Rouse és M. A. Rouse megállapítása szerint a párizsi egyetemen Thomas de Hibernia Manipulus florumának két kiadása készült. Az első kiadás 24 peciából állt, egy-egy pecia pedig 12 folióból. A stationarius – az egyetemi gyakorlatnak megfelelően – peciánként (ivfuzetenként) adta ki másolásra a művet. Így egyszerre több másolat készülhetett. A mű azonban nagyon keresett lehetett, mert a könyvárus-kiadó hamarosan újabb mintapéldányt (exemplar) készíttetett. Ez azonban már négyleveles peciákból állt, hogy a kölcsönzés ideje rövidebb lehessen, és egyszerre még több példányt lehessen másolni. Ez a változat 1306. július elsején lett készen és 75 peciát tartalmazott.¹⁰ Az ÖNB Cod. 1611 jelzetű kódexét ennek a kiadásnak egy olyan mintapéldányáról (exemplar) másolták, amelyben a „Notandum est quod libros” szövegrész a 74. pecián kezdődött.¹¹ R. H. Rouse és M. A. Rouse szerint az ÖNB Cod. 1611 jelzetű Manipulus florum kéziratot 14. század közepén Németországban vagy Ausztriában másolták.¹² Az ÖNB Cod. 1555 jelzetű Manipulus florum kéziratának az írásképevel összehasonlítva azonban ezt nem látjuk megalapozottnak, mivel a két kódex írásképe teljesen eltérő. A Cod. 1555 valószínűleg ausztriai másoló munkája, mert a salzburgi Dombibliothekből került az ÖNB-be.¹³ Az ÖNB Cod. 1611 jelzetű peciajeles Manipulus florum kéziratot véleményünk szerint 14. századi tulajdonosa Párizsban vásárolta, vagy egyetemi tanulmányai során ott másolta.¹⁴ A kötet a 15. században került az esztergomi Collegium Christi könyvtárába. A kollégium egyik tagja baloldali lapszámozással látta el a kéziratot, valamint a ff. 366r–368v-n lévő mutatóhoz odaírta a megfelelő lapszámokat. Az ő kezétől származik az első kötéstábla belső előzéklapján lévő könyvtári szám (50) is.

Az ÖNB Cod. 5093 jelzetű csonka, a 15. század első felében másolt, a dekretálisok II. könyvének XX–XXX. titulusához írt kommentárokat tartalmazó kánonjogi kéziratot Csapodi Csaba a Budáról 1686-ban Bécsbe került kötetek közé sorolta.¹⁵ A kötethez a 15. század második felének első évtizedeihez kapcsolható kéz tartalomjegyzéket készített.¹⁶ Ugyanez a kéz állította össze az ÖNB 4227 jelzetű, a 15. század első feléből származó szintén csonka dekretális kommentár tartalomjegyzékét. (f. 504r.) Ebben a kötetben könyvjelzőként benne maradt Péter váci püspök¹⁷ év nélküli máj. 11-

⁹ UNTERKIRCHER 1969. I/2. Abb. 67. A kötetben az eredeti baloldali lapszámozás a f. 365-el befejeződik. A f. 366-tól a lapszámozás újkori.

¹⁰ ROUSE and ROUSE 1979. 175.

¹¹ A kódexben a peciajelek pe formában rendszeresen követik egymást a pecia sorszámát jelző római számok kíséretében. Ezeket azonban a kötet körülvágása miatt több esetben csonkított formában találjuk. Peciajelek az eredeti lapszámozás szerint: f. 1r, 5r, 10r, 15r, 20r, 26v, 30r, 35r, 41v, 46v, 50r, 56v, 61v, 66v, 71r, 76r, 81r, 86v, 91v, 96v, 101r, 106r, 111v, 116v, 121r, 126r, 131r, 137v, 142v, 147r. (csak jel, hiányzik mellőle a xxx szám!), 153r, 159v, 164r, 170v, 175v, 179r, 184r, 190r, 195r, 201r, 206v, 211v, 216v, 221r, 226v, 230r, 235r, 240r, 245v, 250v, 255r, 260r, 265r, 270r, 275r, 280r, 286v, 291v, 296r, 301r, 306v, 310r, 315r, 320r, 325r, 330r, 335r, 340r, 345r, 351v, 356v, 361r, 366r, 368v. (csak peciajel, hiányzik mellőle a lxxiii szám!) Vö. ROUSE and ROUSE 1979. 83, 178–179.

¹² ROUSE and ROUSE 1979. 402.

¹³ UNTERKIRCHER 1969. I/1. 41. I/2. Abb. 66.

¹⁴ 14. századi lapszéli jegyzetek többek között a következő foliókon találhatóak: f. 98r, 197v, 276v, 308r–v.

¹⁵ B. H. N. 198.

¹⁶ ff. 491r–493v.

¹⁷ Agmándi Péter. BÓNIS György: *A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon*. Bp. 1971. 152. (Továbbiakban BÓNIS 1971)

ről keltezett, Temesvári Miklós esztergomi vikáriushoz (1425–1457)¹⁸ írt levele,¹⁹ amelyben a váci Szt. Jakab monostor apátjának a váci bíró és a város polgárai közti perének alpereseivel kapcsolatos teendőkről, valamint az általa tartott egyházmegyei zsinatról írt. Mindkét dekretális kommentárban azonos kéztől származó nota jeleket találunk,²⁰ tehát a két kötetnek volt egy azonos olvasója, használója. Mivel nagy valószínűséggel a Cod. 4227 jelzetű dekretális kommentárt a benne lévő levél címzettje, Temesvári Miklós esztergomi vikárius is forgatta, feltételezzük, hogy a nota jelek is Esztergomban kerültek a kéziratok lapszéleire. Ezt megerősíthetjük egy másik adattal is. Az ÖNB Cod. 3956 jelzetű, Aquinói Tamás műveket tartalmazó kódexe szintén Esztergomban volt 1543 előtt.²¹ Ennek a kódexnek egyik esztergomi olvasója lapszéli jegyzettel látta el a Cod. 5093 jelzetű dekretális kommentárt is.²² A Cod. 3956 f. 22r-n pedig egy másik esztergomi használatnak találjuk a bejegyzését, aki mind a Cod. 4227 jelzetű, mind a Cod. 5093 jelzetű dekretális kommentárt olvasta a lapszéli jegyzetek tanúsága szerint.²³ A fentiek alapján bizonyítottan látjuk a Cod. 5093 jelzetű kánonjogi kézirat esztergomi használatát az 1450–1460-as években. Az esztergomi káptalani használat azonosításán kívül a két kánonjogi kézirat provenienciájának meghatározásához a következő megfigyeléseket tettük. Mindkét kötetet a 18. században átkötötték, így az eredeti kötés nem áll rendelkezésünkre a proveniencia pontosításához. Eredeti kötésben van azonban az ÖNB Cod. 5085 jelzetű, több kánonjogi művet tartalmazó kötete, amit Csapodi Csaba szintén a Budáról 1686-ban Bécsbe került kötetek közé sorolt.²⁴ Ennek a kötetnek a kötése azokhoz a kötésekhez tartozik, amiket a Meister des Jakob von Wuldersdorf néven említett könyvkötőhöz kapcsol a kötéstörténetkutatás. Az általa bekötött kéziratok egy csoportja a bécsi egyetem oktatáshoz kapcsolódó műveket tartalmaz. Ezek közé sorolják a Cod. 5085 jelzetű kötetet is.²⁵ A kötetben található első kolligátum, Novella super VI. Decretalium Bonifacii VIII.²⁶ írásképe hasonlóságot mutat a Cod. 4227 és a Cod. 5093 dekretális kommentárok írásképeivel. Mivel bizonyos, hogy a Cod. 5085 jelzetű gyűjteményes kötetet Bécsben kötötték be, a kötetben lévő első kézirat és a két esztergomi használatú dekretális kommentár paleográfiai hasonlósága alapján a Cod. 4227 és a Cod. 5093 jelzetű kódexeket is a bécsi egyetem jogi fakultásán folyó oktatáshoz kapcsoljuk. Tulajdonosaik pedig a bécsi egyetem jogi fakultásán tanuló magyarországi diákok lehetnek, akik tanulmányaik befejezése után hazahozták magukkal a kéziratokat. Ezek közt a diákok között ott találjuk az esztergomi káptalan későbbi tagjait is.²⁷

¹⁸ KOLLÁNYI Ferenc: *Esztergomi kanonokok. 1100–1900*. Esztergom, 1900. 90. (Továbbiakban KOLLÁNYI). Szentszéki tevékenységére BÓNIS György: *Szentszéki regeszták. Iratok az egyházi bíráskodás történetéhez a középkori Magyarországon*. A szerző hátrahagyott kéziratát gond. és szerk. BALOGH Elemér. Bp. 1997. Jogtörténeti Tár 1/1. N. 2338–2614 passim. (Továbbiakban BÓNIS 1997)

¹⁹ B. H. N. 179

²⁰ Cod. 5093 f. 2r, 18r, 62v. Cod. 4227 f. 487v, 489r, 490r, 494r.

²¹ CSAPODI 1984. N. 55 A kódex magyarországi használatát nem ismerve, kötését 1977-ben K. Holter olasz–magyar hatású, osztrák határszéli műhely termékeként határozta meg. HOLTHER, Kurt: *Verzierte Wiener Bucheinbände der Spätgotik und Frührenaissance Werkgruppen und Stempeltabellen*. = *Codices Manuscripti 1977*. Sonderheft 25–26. (Továbbiakban HOLTHER 1977)

²² Cod. 3956 f. 26r. Cod. 5093 f. 6r.

²³ Cod. 3956 f. 2r. Cod. 4227 f. 487v, 489r, 490 r, 494r. Cod. 5093 f. 2r, 18r, 62v.

²⁴ B. H. N. 197

²⁵ HOLTHER 1977. 10. A kötésmeghatározást Rozsondai Marianne-nak köszönöm.

²⁶ Cod. 5085 f. 1r–86r.

²⁷ KÖRMENDY 1998. 530. 27. jegyz.

Az ÖNB 5101 jelzet kánonjogi gyűjteményes kötetét az esztergomi káptalan tagjai állították össze. A dekretálisok II. és V. kötetéhez írt kommentár mellett Johannes Andreae Liber Sextus kommentárjának válogatott titulusait, valamint különböző rubrikákhoz fűzött kommentárokat tartalmaz a kódex több kéz másolatában. Ezek közé másolták Franciscus de Zabarella „De horis canonicis” c. művét, amelyet a f. 111v. tanúsága szerint 1454-ben „... per manus Nicolai Ostphy de Azzonfalua in vigilia Mathei apostoli” fejezett be. Ostphy Miklós esztergomi nagypréposti javadalommal tanult Bolognaban²⁸ és csak egyik, alkalmi másolója volt a Zabarella műnek. A f. 59r-n lévő beírás szerint a kötet jelenlegi első tartalmi egységét (ff. 1r–64v) Bolognaban, 1458. szept. 12. előtt másolta egy megnevezetlen magyar scholaris.²⁹ Az Esztergomban való összeállítás bizonyítéka, hogy ehhez a szövegrészhez kötötték hozzá azt a lapot, amelynek hátoldalán (f. 66v) Albert nyitrai főesperes decretorum doctor 1461. dec. 3-án kiadott oklevele olvasható Ibafalvi Tamás szentszéki jegyző lejegyzésében.³⁰ Lehetséges, hogy a kötetet egykori tartalmával³¹ Ibafalvi állította össze.

Az ÖNB Cod. 5107 jelzetű kódexének törzsanyagát (ff. 19r–601v) Padovában másolta Lippai Mihály, későbbi esztergomi örkanonok³² 1443–1444-ben.³³ Esztergomban köthették hozzá Jacobus de Zocchis padovai tanár repetitiojának másolatát, amely szintén Padovában készült: „Anno etc. xlv bononie disputatam Padue v(er)o sc(ri)ptam.”³⁴ Lippai padovai tanuló társai közül Szász György bolognai majd padovai tanulmányairól van adatunk, így a kéziratot az ő tanulmányaihoz kapcsoljuk. Tőle kerülhetett Padovában Lippaihoz.³⁵ Lippai padovai tanuló társa, doktori vizsgájának tanúja volt Symon Darwas de Hanwa,³⁶ az ÖNB Cod. 5051 jelzetű dekretális kommentárjának másolója. A kötet az esztergomi Collegium Christi tulajdonában volt.³⁷ Symon Darwas lapszéli jegyzeteit és egy glossza betoldását őrzi az ÖNB Cod. 4169 jelzetű, 1448–1449-ben, több kéz által másolt dekretális kommentárja.³⁸ Lippai Mihály doktorra avatásának egy másik tanúja, Johannes Becencz, későbbi székesfehérvári és esztergomi kanonok³⁹ személyét is számításba vehetjük a kézirat másolói között. Mivel a kódex elől csonka, ráadásul a 18. században át is kötötték, bizonyosat nem tudunk Esztergomba kerüléséről. Nem zárható ki, hogy Symon Darwastól került esetleg a Collegium Christi tulajdonába, mivel Symon Darwással azonos időben tanult Padovában Kozárdi László barsi főesperes, a

²⁸ KOLLÁNYI 97–98. RITOÓK-SZALAY, Ágnes: *Peregrinazioni erudite nel regno di Mattia Corvino*. In: *Italia e Ungheria all' epoca dell' umanesimo Corviniano*. Cura di S. GRACIOTTI e C. VASOLI. Firenze, 1994. 63.

²⁹ A f. 7r, f. 19v-n a szövegben példaként a veszprémi egyházmegyére ill. az esztergomi prépostra hivatkozik.

³⁰ Ibafalvi Tamás szentszéki jegyző Esztergomban 1460–1470. BÓNIS 1971. 210. 47. jegyz. 211. BÓNIS 1997. N. 2886, 3024, 3144. Esztergomi kanonok 1469–1497. KOLLÁNYI 110. 1493-ban tartományi zsinatot tartott. ERDŐ Péter: *Az esztergomi szinodális könyv*. = MKsz (109.) 1993. 267.

³¹ A kódexben a 18. századi újrakötés előtt még benne volt többek között Zsigmond király 1435-ben Pozsonyban kiadott dekrétumának másolata. CSAPODI 1984. N. 50.

³² 1453–1476. KOLLÁNYI 101.

³³ f. 416v, f. 487r, f. 501r.

³⁴ f. 18r.

³⁵ KÖRMENDY 1998. 532–533.

³⁶ KÖRMENDY 1998. 533–534.

³⁷ KÖRMENDY 1998. 534.

³⁸ KÖRMENDY 1998. 535.

³⁹ BÓNIS 1997. N. 2653, 2886. KÖBLÖS József: *A budai, fehérvári, győri, és pozsonyi káptalan archnológija. 1458–1526*. Bp. 1987. 68. /Forrástudományi segédletek 3/. Kézirat. KÖRMENDY 1998. 533. KOLLÁNYI 106. Recenzenci alakban!

kollégium előljárója.⁴⁰ Az ÖNB Cod. 5107, 5051, 4169 jelzetű kódexek magyar anyanyelvű másolóira kétségtelen bizonyítékkal szolgálnak azok a magyar nyelvű bejegyzések, amelyek mindhárom kódexben fellelhetők.⁴¹

Az ÖNB Cod. 3959 jelzetű orvosi és gyógynövény-felhasználási kéziratos tartalmú kódexében egy keresetlevéllel kapcsolatos, Budán, 1486. aug. 10-én keltezett levél töredéke található.⁴² A levél címzettje bizonyítja, hogy a kódex az esztergomi székesegyház 1543 előtti állományába tartozott: „Venerabili domino G. de Prioris com(issar)i(o) /?/ capelle B. M. Virginis compatri et domino singulari.” Georgius de Priolis (Prioris) esztergomi kanonok, a Boldogságos Szűz Mária kápolnájának igazgatója az esztergomi szentszék tevékenységében 1484–1493 között vett részt.⁴³

A Budai II. gyűjteményből került Bécsbe az a 15. század első feléből származó természettudományos kézirat (ÖNB Cod. 3976), amiben bekötte található Pálóczi György esztergomi érsek (1423–1439) levele testvéréhez, Pálóczi Mátyushoz.⁴⁴ Ebből arra következtethetünk, hogy a kötet Pálóczi Mátyus nádori környezetében volt, mivel a levélen a címzésen kívül azonosíthatatlan név (Kezeghe ?) és egyéb tollpróbák is láthatók. Pálóczi Mátyus fia, Péter a bécsi egyetem hallgatója volt,⁴⁵ elvileg lehetett az övé is a kötet. Azonban a f. Ir-n tintával elkenve ugyan, de még kivehetően a „G de Palocz” név azonosítható. A névbejegyzés, a kötet első lapján lévén, valószínű nem csak alkalmi olvasót jelölt. A bejegyzés tudatos eltüntetése nyilvánvaló. A kutatás jelenlegi állása szerint a kódex Pálóczi Györgytől került Pálóczi Mátyushoz. További sorsa egyelőre még nem tisztázott. Csapodi Csaba Pálóczi György benne maradt levele alapján állapította meg a kézirat esztergomi vonatkozását és sorolta az ÖNB állományában lévő, 1686-ban Budáról Bécsbe szállított kötetek közé.⁴⁶

Csapodi Csaba 1984-ben arra is felhívta a figyelmet, hogy a Budai II. gyűjteményből nemcsak az ÖNB-ben található esztergomi vonatkozású kötetek.⁴⁷ A további kutatások ezt újabb bizonyítékokkal erősítették meg.⁴⁸

KÖRMENDY KINGA

⁴⁰ KÖRMENDY 1998. 534, 536.

⁴¹ Cod. 5107 f. 380v, Cod. 5051 f. 53r, Cod. 4169 f. 12v, f.94r, 141r, 230r. L. KÖRMENDY 1998. 535.

⁴² B. H. N. 163

⁴³ KOLLÁNYI 116. BÓNIS 1997. N. 3480–3633 passim.

⁴⁴ B. H. N. 166. ENGEL Pál: *A Pálóczi testvérek: Máté nádor (†1436), Imre titkos kancellár (†1433), György esztergomi érsek (†1439)*. In: *Művészet Zsigmond király korában 1387–1437. I. Tanulmányok*. Bp. 1987. 434–436.

⁴⁵ *Die Matrikel der Universität Wien*. I. Hrsg. von Franz GALL. Graz–Köln, 1956. 1426 II H 1

⁴⁶ CSAPODI 1984. N. 36

⁴⁷ CSAPODI 1984. 55.

⁴⁸ KÖRMENDY Kinga: *Szent Adalbert esztergomi egyházának kódexei, könyvei 1543 előtt*. In: *Ezer év Szent Adalbert oltalma alatt*. Szerk. HEGEDŰS András, BÁRDOS István. Esztergom, 2000. 50–51. /Strigonium Antiquum IV./